

GLAZBENA KRITIKA ŽIGE HIRSCHLERA¹

MARINA TUTAVAC

Paraćeva 30, 21000 Split

UDK/UDC: 78.072 Hirschler

Izvorni znanstveni rad/
Original Research Paper
Primljeno/Received: 26. 11. 2013.
Prihvaćeno/Accepted: 10. 3. 2014.*Nacrtak*

Žiga Hirschler bio je hrvatski skladatelj i glazbeni kritičar između dvaju svjetskih ratova u Zagrebu. Kao skladatelj bio je neznatčan predstavnik nacionalnog smjera, a kao glazbeni kritičar bio je među istaknutijim predstavnicima ideološko-utilitarističke glazbene kritike. Njegove kritike, eseji i intervjui objavljeni su u najvažnijim zagrebačkim novinama i časopisima, a oblikovali su i dokumentirali glazbenu kulturu grada Zagreba u dvadesetim i tridesetim godinama 20. stoljeća. Ovaj članak uključuje Hirschlerovu

biografiju, pregled glazbene kritike u Zagrebu između dvaju svjetskih ratova, kao i detaljne analize njegove kritike i njegova sukoba s predstavnicima marksističke glazbene kritike, Pavlom Markovcem i Zlatkom Grgoševićem.

Ključne riječi: Žiga Hirschler, glazbena kritika, Hrvatska, 20. stoljeće, Židovi u Hrvatskoj

Key words: Žiga Hirschler, music criticism, Croatia, 20th century, Jews in Croatia

Žiga Hirschler (1894-1941) (Hiršler, pseudonimi Hirski, Jelenić, Olenski) bio je glazbeni kritičar i skladatelj koji je djelovao u Zagrebu između dvaju svjetskih ratova. Rođen je u Velikoj Trnovici kraj Bjelovara 21. ožujka 1894. godine. 1910. upisuje glazbenu školu HGZ-a, gdje »studira teoriju, kasnije i kompoziciju i orkestraciju kod [Vjekoslava] Rosenberg-Ružića, klavir kod Sidonije Geiger, harmoniju i zorno pjevanje kod Cirila Juneka, a od 1912. do 1914. klarinet kod Stanislava Krtičke«. ² Godine 1916. glazbena škola HGZ-a dobila je status

¹ Ovaj članak nastao je na temelju završnog rada prihvaćenog 7. rujna 2011. godine na Odsjeku za muzikologiju Muzičke akademije u Zagrebu, pod mentorstvom prof. dr. Nikše Gliga.

² Branko POLIĆ: Prekinuti roman Žige Hirschlera, *Cantus*, 80/81 (1994), 25.

konzervatorija, a Hirschler je upisao studij kompozicije u trajanju od dvije godine, te 1917. diplomirao u klasi prof. Rosenberg-Ružića.

Bio je iznimno cijenjen i priznat skladatelj; o tome svjedoče, između ostaloga, *Nagrada Radio Beograda* za 1928. godinu³, činjenica da su mu djela iste godine izvedena na Radio Hamburgu,⁴ te *Nagrada Radio Zagreba* za 1934. godinu.⁵ Kao skladatelj okušao se u raznim vrstama (ciklusi solo pjesama za klavir, orguljske fuge, opere, itd.), a najviše afiniteta pokazivao je prema nacionalnom smjeru (*Hrvatska rapsodija*, opera *Kaj nam pak moreju*, itd.), velikim dijelom zbog djetinjstva provedenog u »seoskoj idili [...] Bilogore«.⁶ Većina njegove ostavštine uništena je po njegovu uhićenju, kada je »iz Boškovićeve 21 nestao znatan broj njegovih djela«,⁷ i odvođenju u koncentracijski logor Jasenovac u rujnu 1941, gdje je iste godine i ubijen.

U Hrvatskoj se između dvaju svjetskih ratova formiraju prvi znakovi profesionalizacije i institucionalizacije glazbenoga života, poput Zagrebačkoga kvarteta (1919), Zagrebačke filharmonije (1920), Muzičke akademije (1921), Zagrebačkih madrigalista (1930), te »novih pjevačkih društava koja uz *Kolo*, utemeljeno još 1862, nastavljaju tradiciju zbornoga pjevanja u gradu«.⁸ Zagrebačka se publika susreće s brojnim inozemnim umjetnicima, čija su gostovanja »u drugim gradovima Hrvatske bila puno rjeđa«⁹ i, uspoređujući njihove izvedbe s izvedbama domaćih umjetnika, formira i prilagođava svoj glazbeni ukus prema europskim standardima, a »standardni se koncertni repertoar, makar sporadično, proširuje i djelima tada suvremenih autora«.¹⁰ Glazbeni kritičar nadilazi svoju dotadašnju dokumentarnu ulogu i postaje »posrednik između glazbe i publike, sa željom da vrednuje i interpretira«, boreći se »protiv diletantizma« i »za stalno promicanje domaćeg stvaralaštva«.¹¹ Svemu tomu značajno pridonosi rađanje hrvatskoga informativnoga tiska, pomoću kojega novinari, pisci, kritičari i dr. brže i lakše dopiru do sve šireg čitateljstva, i to na hrvatskom jeziku. Prema Gavranoviću, »dolaskom u *Obzor* Milivoja Dežmana (1906), koji će u tome listu ostati do 1940. godine, rađa se u Hrvatskoj informativno novinarstvo i uvodi u većoj mjeri

³ »Nekoliko puta u Zagrebu i Osijeku *Zagrebački kvartet* izvodio je Hirschlerov gudački kvartet *Pet impresija* — skladbu nagrađenu nagradom Beogradske radio-stanice« (Ankica VUJNOVIĆ-TONKOVIĆ: Pisana riječ Žige Hirschlera, *Novi Omanut*, 12 (1995), 5).

⁴ »Godine 1928. na *Radio Hamburg* izvedeno je dvadeset minuta Hirschlerove glazbe: dijelovi operete *Prestolonasljednik Ivan* i scenske glazbe za dječji igrokaz, kao i jedno od [...] klavirskih djela, za što je Hirschler dobio prvi skladateljski honorar — 50 maraka u gotovini!« [Buduci da su novine koštale oko 1 marku, u današnjim okolnostima to bi bilo oko 2500 do 3000 kn, nap. M. T.] (*Ibid.*).

⁵ »Posljednje poznato nam djelo za glasovir je *Sonatina* iz 1934. godine, za koju dobiva nagradu Zagrebačkog radija« (*ibid.*).

⁶ *Ibid.*

⁷ Branko POLIĆ: Prekinuti roman Žige Hirschlera, 25.

⁸ Sanja MAJER-BOBETKO: *Glazbena kritika na hrvatskom jeziku između dvaju svjetskih ratova*, Hrvatsko muzikološko društvo, Zagreb 1994, 29.

⁹ *Ibid.*

¹⁰ *Ibid.*

¹¹ *Ibid.*, 31, 32.

profesionalizam. [...] Stranačko novinstvo postupno gubi siru čitateljsku publiku, a informativni tisak bilježi uspon«. ¹²

Dominantna je ideologija novina i periodike između dvaju svjetskih ratova upravo ideologija nacionalnoga smjera, koja »zapravo nije trpjela konkurenciju; ona je u svojoj biti bila agresivna«, ¹³ što se pogotovo ističe u glazbenoj kritici, jer propagira nacionalni smjer kao onaj koji će »konačno osigurati 'prodor u svijet' domaćoj glazbi«. ¹⁴ Tu struju glazbene kritike, začetu u doba ilirizma, Majer-Bobetko naziva »ideološko-utilitarističkom«, a među njene predstavnike ubraja i Žigu Hirschlera. ¹⁵

Na polju glazbene kritike, kojom se bavio neprekidno više od dvadeset godina, Hirschler je ostavio neizbrisiv trag — bio je glazbeni kritičar »praktičar«, tj. »onaj koji piše dnevne kritike, recenzije, prikaze, osvrtne, pamflete, koji polemizira, izravno je u poziciji da sudjeluje u formiranju standarda glazbene kulture«. ¹⁶ Ostao je zapamćen kao jedan od najboljih zagrebačkih glazbenih kritičara. Njegovi feljtoni, eseji, kritike i intervjui pojavljivali su se u najznačajnijim zagrebačkim novinama (*Novosti*, *Agramer Tagblatt*, *Jutarnji list* i dr.) i časopisima (*Muzičar* i dr.), te formirali i dokumentirali glazbeni život Zagreba između dvaju svjetskih ratova. Hirschler je redovito pisao kao »glazbeni izvjestitelj dnevnika *Novosti* (1922-1924), *Jutarnjeg lista* i *Večeri* (1928-1941), [te kao] dopisnik iz Zagreba za osječki *Hrvatski list* (1930, 1934-1940)«, ¹⁷ a povremeno je pisao za *15 dana*, *Dva sata*, *Hrvatsku metropolu*, *Hrvatsku stražu*, *Muzičar*, *Novu Evropu*, *Obzor*, *Omladinu*, *Slobodnu tribunu*, *Teatar*, *Židov* i *Ženski list*. 13. travnja ¹⁸ 1941. napisao je svoj posljednji članak. ¹⁹

Prema Katiću,

»sve te kritike i članke imade Hirschler sabrane u osam knjiga velikog formata. [...] One predstavljaju pravu muzičku povijest Zagreba unutar dvadeset²⁰ godina. Sve što se značajnijeg [...] dogodilo [...] nalazi se zabilježeno u ovim knjigama. Svi

¹² Ante GAVRANOVIĆ: U borbi za nacionalni identitet, *Medianali*, 1 (2007) 1, 126-127.

¹³ S. MAJER-BOBETKO: *Glazbena kritika na hrvatskom jeziku između dvaju svjetskih ratova*, 28.

¹⁴ *Ibid.*, 36.

¹⁵ Majer-Bobetko definira ideološko-utilitarističku glazbenu kritiku kao jedan od najvažnijih smjerova glazbene kritike između dvaju ratova, a uz nju i marksističku glazbenu kritiku, čiji su predstavnici Pavao Markovac i Zlatko Grgošević, o čemu će biti riječi kasnije.

¹⁶ S. MAJER-BOBETKO: *Glazbena kritika na hrvatskom jeziku između dvaju svjetskih ratova*, 7.

¹⁷ A. VUJNOVIĆ-TONKOVIĆ: Pisana riječ Žige Hirschlera, 6.

¹⁸ 13. travnja, a ne 3. travnja, kako navodi B. Polić (Prekinuti roman Žige Hirschlera, 25).

¹⁹ Žiga HIRSCHLER: Koncert pianiste Božidara Kunca, *Jutarnji list*, 30 (1941) 10.488, 14. To je ujedno i posljednji broj *Jutarnjeg lista* — istoga je dana zabranjen.

²⁰ Katić 1938. za početnu godinu uzima 1918, kada je Hirschler (prema Katiću) napisao svoju prvu kritiku, »za dnevnik *Novosti* o izvedbi opere *Porin* V. Lisinskog« (A. VUJNOVIĆ-TONKOVIĆ: Pisana riječ Žige Hirschlera, 6). No, sljedeća mu je kritika, a prema dosadašnjim spoznajama i prva, tek iz 1921 (Žiga HIRSCHLER: Koncert Krista Grahor-Barić, *Agramer Tagblatt*, 36 (1921) 42, 2), tako da se ne radi o pisanju u kontinuitetu 20 godina, već 17. O tome v. u Prilogu I.

umjetnici koji su kroz 20 godina posjećivali Zagreb registrirani su ovdje. Sve premijere, operne, operetne, koncertne, itd. opisane su i o svima nalaze se tu kritike.«²¹

Prve novine za koje je pisao Žiga Hirschler bio je prestižni *Agramer Tagblatt* (1886-1922), političko-informativne novine na njemačkom jeziku (nasljednik *Agramer Zeitung*, koji je prestao izlaziti 1853).²² Sve Hirschlerove kritike u *Agramer Tagblattu* potpisane su sa Olenski. Budući da su to bile njegove prve kritike, a to je ujedno bilo i njegovo prvo zaposlenje, Hirschler se trudio držati distancu i ostati suzdržan kad je opisivao svoje dojmove sa zagrebačke glazbene scene. Komentari poput »das Publikum spendete reichlich Beifall«²³ i »wir wussten, dass der Abschied der Frau Poljak im Juni 1920 nicht für immer war. So kam Ada Poljak zu uns zurück«²⁴ mnogo su umjereniji od onih u njegovim kasnijim radovima, u kojima nije skrivao, primjerice, koliko ga oduševljava pjevanje Ade Poljak, i sl. Loši dojmovi, poput »die Interpretation ist weit von jeder Kunst entfernt«²⁵ i zadnje rečenice u kritici *Der Rosenkavalier*, nakon niza prosiktanih uvreda, »das Orchester klang gut«,²⁶ također su umjereni u usporedbi s onima u kasnijim radovima.

Godine 1922. *Agramer Tagblatt* prestaje izlaziti pod tim nazivom,²⁷ a Hirschler odlazi u *Novosti* (1907-1941), »prve hrvatske isključivo informativne novine«, koje su »znatnu pozornost davale nepolitičkim temama«. ²⁸ Hirschler je za njih pisao u razdoblju od 1922. do 1924. godine. Iako su to bile njegove rane kritike, uočljivi su oštri kontrasti u doživljaju izvedbi; nije se libio izraziti ni krajnje oduševljenje niti razočaranje na granici s gađenjem. Nakon slatkorječivog *Gostovanja Ade Poljakove* iz 1922. godine,²⁹ tjedan dana kasnije, nakon koncerta Zagrebačke filharmonije, piše *Veče moderne francuske muzike*, hvali Zagrebačku filharmoniju i navodi kako je »ugodno iznenadila zagrebačku publiku te je dokazala i ovaj puta, da je dorasla i najrafiniranijim zahtjevima modernih kompozitora«. ³⁰ O izvedbi opere *Otmica iz saraja* W. A. Mozarta napisao je u članku pod istim naslovom kako

²¹ Milan KATIĆ: 20 godina kritičarskog rada Žige Hirschlera, *Novosti*, 32 (1938) 84, 8.

²² Usp. Matko ROJNIĆ: *Agramer Tagblatt*, *Enciklopedija Jugoslavije*, Leksikografski zavod FNRJ, Zagreb 1955, sv. 1, 20.

²³ Žiga HIRSCHLER: VII. Matinée, *Agramer Tagblatt*, 36 (1921) 51, 5 (o sedmoj matineji Zagrebačkog kvarteta).

²⁴ Žiga HIRSCHLER: Bohème, *Agramer Tagblatt*, 36 (1921) 53, 4 (o izvedbi Puccinijeve opere *La Bohème*).

²⁵ Žiga HIRSCHLER: Konzert Krista Grahor-Barić, *Agramer Tagblatt*, 36 (1921) 42, 2.

²⁶ Žiga HIRSCHLER: Der Rosenkavalier, *Agramer Tagblatt*, 36 (1921) 47, 4 (o izvedbi opere *Kavalir s ružom* Richarda Straussa).

²⁷ *Agramer Tagblatt* nastavlja izlaziti kao *Zagreber Tagblatt* (1922-1926), a nakon spajanja s listom *Morgen* kao *Morgenblatt* (1926-1941).

²⁸ *** *Novosti*, u: *Hrvatska enciklopedija*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb 2005, sv. 7, 781.

²⁹ Žiga HIRSCHLER: Gostovanje Ade Poljakove, *Novosti*, 16 (1922) 51, 4.

³⁰ Žiga HIRSCHLER: Veče moderne francuske muzike, *Novosti*, 16 (1922) 56, 7.

»treba da naglasimo trud ansambla. [...] Valja nam se za sada zadovoljiti sveopćim dobrim htijenjem, nastojanjem i voljom. [...] Oni iza zastora i mi pred zastorom predobro znademo, koliko mnogo nam još manjka, da budemo bliži Mozartovom duhu i stilu.«³¹

Dakle, iako je imao odličnu priliku i opravdan razlog da napiše negativnu kritiku, Hirschler se potrudio dati odmjerenu i objektivnu procjenu *realne* kvalitete izvedbe, bez obzira na to što očito nije bila na europskoj razini.

No, dao si je oduška dva tjedna kasnije u *Muzički događaji prošle nedjelje. Koncerat Smirnov*. Ta britka, inteligentna i sarkastična kritika izaziva smijeh i u sto godina mlađega čitatelja, što samo djelomično ističe Hirschlerov prirodni dar da čitatelja uvuče u glazbeno iskustvo o kojemu piše. Naime, »cirkuska reklama« danima je uvjeravala Zagrepčane kako će »slušati drugog Carusa«, a kad ono — »jedina senzacija bila je visoka ulazna cijena«, a ne sama izvedba. Radilo se o koncertu pjevača Smirnova, čiji je koncert Koncertna direkcija Balkan najavljivala i naplatila kao glazbeni događaj godine, a na samome nastupu pjevač je pjevao sasvim drugi program od onoga iz prodavanih programskih knjižica, te je usred pjesme skupljao note s klavira i otišao s pozornice, i dalje pjevajući. »Tako smo previše od njega očekivali i zato je razočaranje bilo veliko.«³² Stvarna kritika upućena je zapravo Koncertnoj direkciji Balkan zbog senzacionalističkog i oportunističkog manipuliranja zagrebačkom publikom. Tu se iščitava Hirschlerov zaštitnički stav prema zagrebačkoj publici, koju smatra već dovoljno zreloom da prepozna kvalitetu, ali ipak dovoljno naivnom da nasjedne na »cirkusku reklamu«. Hirschlerovim riječima, »[o] nama se još uvijek misli da će kod nas djelovati sve kao 'senzacija' i da se na koncertnom podiju može ono isto pružiti, kao u kabaretu.« Ovu i nekoliko drugih, uglavnom nepovoljnih kritika Hirschler je potpisao kao Hlenski (ponekad je takve kritike potpisivao i kao Olenski), dok su ostale, povoljnije kritike potpisane sa Žiga Hirschler.

U iduće dvije godine (1922-1924), koliko je bio glazbeni izvjestitelj za *Novosti*, Hirschler povremeno piše, između ostaloga, i za *Slobodnu tribunu*, u kojoj nastavlja bodriti i veličati domaće skladatelje i umjetnike, »želevći i na taj način potaknuti domaću produkciju.«³³ U članku *Smetanina proslava* hvali izvedbu Smetanine *Prodane nevjeste* riječima: »svježina, mladost, zdravi humor, narodni tipovi, nacionalni kolorit toga djela, djelovao je kao neko objavljenje«,³⁴ a u *XX Intimnoj večeri Glazbenog zavoda* uočavam jedan od njegovih rijetkih istupa prema (psih)analizi skladatelja, te njegovih pobuda i inspiracije u svrhu približavanja skladbe širem čitateljstvu:

³¹ Žiga HIRSCHLER: Otmica iz saraja, *Novosti*, 16 (1922) 64, 2.

³² Žiga HIRSCHLER: Muzički događaji prošle nedjelje. Koncerat Smirnov, *Novosti*, 16 (1922) 79, 4.

³³ A. VUJNOVIĆ-TONKOVIĆ: Pisana riječ Žige Hirschlera, 6.

³⁴ Žiga HIRSCHLER: Smetanina proslava, *Slobodna tribuna*, 4 (1924) 526, 8.

»Dobroničev gudački kvartet *Pjesma srodnih duša* imade intimni karakter, te izražava odnos autorov prema njegovoj majci, njegovu djetinjstvu i vjerenici.«³⁵

Nažalost, već u idućoj rečenici mijenja fokus:

»kompozicija zamišljena je pjesnički, a izradba je nježna i odlična. Odbijemo li neke ritmijske jednolikosti pojedinih tema i ugođaja (što se imade dakako pripisati programu autorovu) ostaje nam snažna skladba, s tipičnim Dobroničevim osebinama, koju još znatno poljepšava njen čisti nacionalni karakter.«³⁶

Za *Der Morgen*, novine na njemačkom jeziku pisane goticom, Hirschler je pisao u razdoblju od 1923. do 1926. godine. Prilagodivši se čitateljstvu tog ambicioznog dnevnika, u tim je svojim člancima pisao uvijenije. Tako, na primjer, u članku *Stolzer — Odak: Vor der bevorstehenden Aufführung ihrer Kammermusikwerke*, koji je obična najava nadolazećeg nastupa Zagrebačkoga kvarteta u Hrvatskom glazbenom zavodu u Zagrebu, koristi priliku da istakne kako »oba skladatelja pripadaju najmlađoj gardi, slijede najmoderniji smjer i najnoviju struju.«³⁷ Tim, naizgled suvišnim komentarom, Hirschler podilazi čitateljstvu *Der Morgena* i svojim superlativima mami uštogljenu zagrebačku elitu na koncert glazbe hrvatskog skladatelja u izvedbi hrvatskih glazbenika. Štoviše, Hirschler je već tada vješto balansirao između nekoliko dnevnih listova i njihovih čitatelja iz različitih društvenih slojeva, nudeći svakome od njih ono što žele znati, i ono što, po njegovu mišljenju, trebaju znati.

Primjerice, 1925. i u sljedećih nekoliko godina Hirschler piše za *Ženski list*³⁸ (koji je iste godine pokrenula i uređivala Marija Jurić Zagorka), »dajući upute o kupnji instrumenata, načinima utvrđivanja sluha i ritma kod djece i o vježbanju, promičući sveukupnost glazbenih znanja i vještina.«³⁹ U članku *Muzički odgoj djece* Hirschler upozorava:

»ne dajte vašu djecu učiti samo instrumenat, već ju dajte muzički i k muzici odgajati, oni trebaju muzičku naobrazbu, kako bi slušajući simfoniju i svirajući sonatu imali isto razumijevanje, kao kad slušaju lijep govor ili čitaju lijepu knjigu.«⁴⁰

³⁵ Žiga HIRSCHLER: XX Intimno večer Glazbenog zavoda, *Slobodna tribuna*, 4 (1924) 522, 10.

³⁶ *Ibid.*

³⁷ Žiga HIRSCHLER: XXIX Intimer Musikabend: Stolzer — Odak: Vor der bevorstehenden Aufführung ihrer Kammermusikwerke, *Der Morgen*, 2 (1924) 320, 7. Prijevod: Natko Omero.

³⁸ *Ženski list* nije, kako se često navodi, prvi hrvatski ženski časopis. *Domaće ognjište* je »prvi ženski list u Hrvatskoj« koji su »1900. pokrenule učiteljice okupljene u Hrvatskom pedagoško-književnom zboru u Zagrebu« (Danja ŠILOVIĆ-KARIĆ: *Domaće ognjište — prvi ženski list u Hrvatskoj*, u: Andrea Feldman (ur.): *Žene u Hrvatskoj*, Institut »Vlado Gotovac« i Ženska infoteka, Zagreb 2004, 181).

³⁹ *Ibid.*

⁴⁰ Žiga HIRSCHLER: Muzički odgoj djece, *Ženski list*, 1 (1925) 7, 23.

Godine 1929, u sklopu provedbe šestosiječanske diktature kralja Aleksandra, »uvedena je preventivna cenzura i zabranjena svaka sloboda izražavanja«. ⁴¹ Nadalje, prema Novaku, »ukidaju se sve političke stranke i njihova glasila. Informativni listovi kao što su *Jutarnji list*, *Obzor*, *Novosti*, *Večer*, *Novo doba* i drugi moraju pisati samo ono što odobri vlast. [...] Za hrvatsko novinstvo počeli su najteži dani. Ono je bačeno 80 godina unatrag. Zakon o štampi iz 1929. godine bio je sličan propisima o cenzuri u Austriji prije 1848. godine. [...] Ubijeni su i kažnjeni teškim zatvorskim kaznama mnogi novinari, političari i građani koji su pružali otpor ovoj politici. [...] Bio je ubijen i predsjednik konzorcija Jugoštampe i direktor *Novosti* Antun Schlegel«. ⁴²

1930. godine Hirschler počinje pisati kao dopisnik iz Zagreba za osječki *Hrvatski list*, ⁴³ »veoma kvalitetno uređivan pokrajinski list«, no »list čvrste hrvatske orijentacije, [...] stalno na udaru beogradskih vlasti«. ⁴⁴ Novak ističe kako su »u NDH nastavila [...] izlaziti tri lista iz Jugoslavije. To je kao prvo *Hrvatski list* u Osijeku«. ⁴⁵ U člancima za *Hrvatski list* Hirschler generalno podilazi uređivačkoj politici, a ton mu je iznimno pretenciozan i s visoka:

»ne tražeći danas u *Hasanaginici* i u opernom prvijencu Luje Šafraneka-Kavića sitne detalje, može njegova opera u cijelosti djelovati vrlo povoljno. Svakako toliko povoljno da ju možemo mirne duše predstaviti pred strancima, koji će kroz *Hasanaginicu* moći u simpatičnoj i kulturnoj formi upoznati našu produktivnu opernu snagu.« ⁴⁶

Nadalje, razmeće se stručnim terminima bez očite potrebe:

»u harmonijskom pogledu djelo Nowowiejskoga ne stavlja nikakve probleme. Jasna i prozirna harmonija vazda je produkt logičnog mišljenja. Uz veliku tehniku i ogromno kompozitorovo znanje čovjek na novo osjeća radost čistog kvintakorda i naravno rješenje disonantnih akorda, koji u ovom djelu još dobro odaju poštu dominant i smanjenom četverozvuku.« ⁴⁷

Stavlja se u razne, često besmislene pozicije, prvo kulturnog atašea: ⁴⁸

⁴¹ Božo NOVAK: Smrtna presuda građanskome novinarstvu, *Medianali*, 1 (2007) 2, 150-151.

⁴² *Ibid.*

⁴³ Prema *Bibliografiji rasprava i članaka*, sv. 13: *Muzika*, Zagreb 1984, 311-325, nije riječ o desetogodišnjoj dopisničkoj djelatnosti, kako navodi Vujnović-Tonković (Pisana riječ Žige Hirschlera, 5); izuzev 1930, 1939. i 1940. godinu, u tih je deset godina *Hrvatski list* otkupio godišnje u prosjeku jedan njegov članak.

⁴⁴ Božidar NOVAK: *Hrvatsko novinarstvo u 20. stoljeću*, Golden marketing — Tehnička knjiga, Zagreb 2005, 129.

⁴⁵ Božo NOVAK: Smrtna presuda građanskome novinarstvu, 156.

⁴⁶ Žiga HIRSCHLER: *Hasanaginica*. Zagrebačka filharmonija, *Hrvatski list*, 11 (1930) 142, 10.

⁴⁷ Žiga HIRSCHLER: Vanredan uspjeh »Kuhača« u izvedbi oratorija »Quo vadis?«, *Hrvatski list*, 11 (1930) 62, 5.

⁴⁸ »U Pragu [1932] prisustvuje koncertima Češke filharmonije, ugovara gostovanja čeških glazbenika u Hrvatskoj, razgovara s tamošnjim glazbenicima, propagira hrvatsku glazbenu baštinu«. Tu se Vujnović-Tonković (Pisana riječ Žige Hirschlera, 6) referira na članak koji je napisao sam Hirschler (Žiga HIRSCHLER: Bilanca naše muzike u godini 1931. Nova djela — uspjesi u inozemstvu — naši umjetnici, *15 dana*, 2 (1932) 5, 1-2), bez dodatne potvrde o težini njegovih navoda.

»izvedba je imala svečan karakter, jer je na njoj načinjen korak za što tješnije kulturno zbližavanje između Hrvata i Poljaka, koji u svojoj sredini kriju snažne kulturne produktivne individualnosti a koje naša javnost tek vrlo malo poznaje.«

Potom se stavlja u ulogu zaštitnika od antihrvatskog djelovanja kazališne uprave:

»u tom je pogledu naša kazališna uprava učinila već jednu neoprostivu pogrešku, kad je povodom kongresa slavenskih etnografa i geografa prikazala u svečanoj predstavi uz *Licitarско srce* kao opernu predstavu — *Bajazzo!* Koji interes mogu imati slavenski etnografi i geolozi [*sic!*], koji dolaze da upoznaju našu umjetnost, na predstavi *Bajazza? Zar dva čina Hasanaginice* ne bi bila od veće važnosti, no *Bajazzo?*«⁴⁹

Za časopis *Muzičar* Hirschler komentira stanje notnog izdavaštva i daje konkretne smjernice za njegovo poboljšanje:

»u ediciji leži najveća propagandistička svrha — a propaganda je sredstvo popularizacije. [...] Zanimarivanjem edicija mogli bi izgubiti povjerenje stranih kulturnih naroda na dugi niz godina. [...] Ovdje je potrebna izdašna potpora vlasti. O izdavanju djela ovisi popularizacija naše muzike. A u popularizaciji leži napredak i razvoj.«⁵⁰

Hirschler povremeno piše i za polumjesečnik za kulturu, *15 dana*.⁵¹ Dok je kritičar Marko Tajčević Krstu Odaka okarakterizirao kao skladatelja »prilično siromašnog ukusa i invencije«, doduše, prije njegova opredjeljenja za nacionalni smjer,⁵² a Lujo Šafranek-Kavić kao skladatelja koji »još nije izradio svoj stil«, no koji »ima nepokvareno zdravi osjećaj za zvuk i ljepotu«,⁵³ 1934. godine o praizvedbi opere Krste Odaka *Dorica pleše* Hirschler piše u *15 dana* kako su Krsto Odak i libretist Vilović »stvarali iskreno, punom dušom i živim srcem, zanoseci se samo za onim, što je iz naroda proizašlo.«⁵⁴ Tad je Odak već prihvatio postavke nacionalnog smjera. Nadalje, piše Hirschler, »za uspjeh ovog djela nisu bile potrebne suvišne i nepoželjne polemike s kritičarima [...] jer samo ovo djelo imade

⁴⁹ Žiga HIRSCHLER: Vanredan uspjeh »Kuhača« u izvedbi oratorija »Quo vadis?«, 5.

⁵⁰ Žiga HIRSCHLER: Naši izdavački problemi, *Muzičar*, 8 (1930) 5, 5-6.

⁵¹ »Biblioteka Novinarske zadruge (Binoza) pokrenula je izdavanje polumjesečnika '15 dana', koji je sama nazvala 'kronika naše kulture'. Kako u 'našu kulturu' spada i muzika, čiji je najživahniji propagator muzičar g. Žiga Hirschler, to je jasno, da je i Binoza potražila baš njega (ili on Binozu, to ne mijenja bit stvari)« (Pavao MARKOVAC i Zlatko GRGOŠEVIĆ: Što treba da zna 'bezbroy milijuna' slušača radia o g. Žigi Hirschleru, o 'selenju ptica pjevica', o 'kronici naše kulture' i o tom, kako pišu neki naši muzičari?, *Muzička revija*, 1 (1932) 3, 87).

⁵² S. MAJER-BOBETKO: *Glazbena kritika na hrvatskom jeziku između dvaju svjetskih ratova*, 40-41.

⁵³ *Ibid.*, 41.

⁵⁴ Žiga HIRSCHLER: Tri domaće muzičke premijere u zagrebačkom kazalištu, *15 dana*, 4 (1934) 14-15, 219-220.

u sebi one snage, koje ga mogu uzdržati na životu i koje mogu zainteresirati publiku. A to je kod scenskog djela i u odnosu s publikom najvažnije.«⁵⁵

Još dvadesetih godina 20. stoljeća Hirschler dolazi u sukob s istaknutim predstavnikom marksističke kritike, Pavlom Markovcem, koji je »iza naizgled bogate fasade zagrebačkog glazbenog života dvadesetih godina otkrio naličje jedne poluprovincijske, glazbeno neizgrađene sredine«,⁵⁶ a »glazbenom se kritikom pritom često služio tek kao sredstvom napada na različite negativnosti u tom glazbenom životu«.⁵⁷ Jedan od Hirschlerovih već citiranih članaka za polumjesečnik za kulturu *15 dana, Bilanca naše muzike u godini 1931*, posebno je značajan, jer od tada njegova literarna arogancija, koja je u međuvremenu prerasla u njegov prepoznatljiv stil pisanja, po prvi put nailazi na odgovor. Markovac i Grgošević su Hirschlerov članak iz *15 dana* secirali i nalaze objavili u vlastitome časopisu *Muzička revija*. Hirschler je, primjerice, u svom članku napisao:

»naša je muzika u posljednje vrijeme silno napredovala. U težnji za potpunim savršenstvom ona još nije postigla svoje kulminacije. Zato korača brzim i velikim koracima naprijed tražeći puteve, koji će je dovesti do žuđenog cilja. Svrnemo li pogled na prošlu godinu, vidjet ćemo, da je naša muzika mnogo dobila na intenzitetu i dinamici, da smo prema tome već davno prešli status nascendi, da smo kao insurgenti u muzičkoj umjetnosti već davno pobijedili konzervativna načela i diletantska nastojanja i da se konačno naša muzika — unatoč svemu traganju za novim izrazom — polagano, ali sigurno, uzdiže do evropskog nivoa i značenja. [...] Spomenuti treba i to, da je kompozitor Lujo Šafranek-Kavić dobio nagradu Jugoslavenske akademije umjetnosti i znanosti za svoju operu 'Medvedgradska kraljica'.«⁵⁸

Člankom, *Bilanca naše muzike u godini 1931*, Hirschler je izazvao ogorčeno očitovanje Markovca i Grgoševića, koje do danas pruža najbolji uvid u tu fazu Hirschlerove kritike:

»Nije li zvanično priznanje diletantizma od strane Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, u stvari najtužnija stavka muzičke bilance u prošloj godini? Nije li g. Hirschler loš računčija, kad gubitak unosi u stavku dobitaka u svojoj bilanci? Da, ali njegovi su vidici širi!«⁵⁹

U nastavku svog članka Hirschler hvali ulogu Radio Zagreba u kulturi grada:

⁵⁵ *Ibid.*, 220.

⁵⁶ Koraljka KOS: Hrvatska glazba između dva rata u svjetlu muzikološko-publicističke misli Pavla Markovca, u: Ivan Supićić (ur.): *Zbornik radova u povodu 75. godišnjice rođenja Pavla Markovca*, JAZU Zagreb 1979, 9-10.

⁵⁷ *Ibid.*, 62.

⁵⁸ Pavao MARKOVAC i Zlatko GRGOŠEVIĆ: Što treba da zna 'bezbroy milijuna' slušača radia o g. Žigi Hirschleru, o 'selenju ptica pjevica', o 'kronici naše kulture' i o tom, kako pišu neki naši muzičari?, 88.

⁵⁹ *Ibid.*, 89.

»zagrebačka radio-stanica imade za našu muziku još zasluga. Tek nedavno je priredila 'Europsko veče'. Ne zvuči li to — 'Europsko veče!' — kao plod bolesne i apsurdne fantazije à la Jules Verne? Pa ipak je 'Europsko veče' ostvarena mogućnost. Bezbrojni milijuni slušača sjede pokraj aparata i slušaju, što će donijeti mikrofon.«⁶⁰

Osvrt Markovca i Grgoševića na te Hirschlerove riječi bio je još rigorozniji od prethodnih:

»najprije novost, da je fantazija francuskog romancijera Jules-a Verne-a bila 'bolesna i apsurdna'. Ako je g. Hirschler došao do ovog zaključka na osnovu naučnih studija, bilo bi u interesu nauke da to objavi u posebnoj studiji, koju bi Francuzi sigurno preveli i živo komentirali.«⁶¹

No, vrhunac sarkazma zaslužio je Hirschler napisavši u *Bilanci naše muzike u godini 1931*:

»naša poznata ptica pjeвица, Josip Rijavec, doletjela je ponovno k nama, da nam odcvrkuće nekoliko svojih briljantnih arija, pa da nam zatim ponovno odleti u tuđinu.«⁶²

Markovčev i Grgoševićev odgovor bio je u najmanju ruku dosljedan:⁶³

»Šteta je, što ta 'ptica pjeвица' nije cvrkutala svoje arije pred mikrofonom zagrebačke radio-stanice, jer bi onda 'bezbroj milijuna' ipak utvrdio, da naše 'Europsko veče!' nije plod bolesne i apsurdne fantazije á la Jules Verne, nego da mi u Zagrebu imamo i takvu 'pticu pjevicu', koju zove g. Hirschler 'Josip Rijavec'. Kad ta 'ptica pjeвица odcvrkuće nekoliko svojih briljantnih arija', pa 'zatim ponovno odleti u tuđinu', onda na granici izmijeni svoje ime, te je tuđini poznata pod nazivom 'José Riavezz'. Nije li to interesantna ornitološka studija, za koju bi bilo vrijedno da se interesira i naše 'Prirodoslovno društvo'?«⁶⁴

Markovac i Grgošević, kao zaključak dijela svoga članka posvećenoga Hirschleru, fiksiraju kvalitetu članka u *15 dana* — iako se čini kako su već iscrpili sve mogućnosti — na samo dno dna glazbene kritike:

⁶⁰ *Ibid.*

⁶¹ *Ibid.*

⁶² *Ibid.*, 90.

⁶³ Majer-Bobetko upozorava »kako oba autora ne žele biti samo analitičari, već naprotiv, u kritici vide mogućnost aktivna djelovanja s ciljem mijenjanja glazbene situacije u nas, ta kritika treba da bude 'nemilosrdna' i 'tvrda', jer '... nekritičnost naše muzičke sredine tako je znatna, da se i ozbiljna riječ kritike teško probija'« (S. MAJER-BOBETKO: *Glazbena kritika na hrvatskom jeziku između dvaju svjetskih ratova*, 100).

⁶⁴ Pavao MARKOVAC i Zlatko GRGOŠEVIĆ: Što treba da zna 'bezbroj milijuna' slušača radia o g. Žigi Hirschleru, o 'selenju ptica pjeвица', o 'kronici naše kulture' i o tom, kako pišu neki naši muzičari?, 90.

»u trgovačkom svijetu postoji i termin za neispravne bilance: švindl! Kako nije u pitanju trgovačka bilanca, zadovoljit ćemo se tim, da 'bilancu naše muzike' u sastavu g. Žige Hirschlera nazovemo neodgovornom, netačnom, nestručnom i naivnom pojavom u našoj muzičkoj sredini, koja se ni po čemu ne uzdiže nad nivo običnog diletantizma.«⁶⁵

Sukob je kulminirao 1936. godine kada Markovac piše kritiku praizvedbe Hirschlerove operete *Napred naši* i koristi je kako bi raskrinkao subjektivnost i privilegirani položaj *skladatelja koji piše*⁶⁶ u funkciji dominantne, ideološko-utilitarističke struje glazbene kritike:

»Nije važno, da je radnja tako glupa da normalan čovjek ne bi mogao da bude toliko banalan ni da razmišlja mjesecima: još je manje važno, da je sama predstava u muzičkom, pjevačkom, glumačkom i režijskom smislu ispod nivoa provincijalne šmire... Ali je zanimljivo to da je kompozitor ove tvorevine ujedno muzički kritičar, da on može i smije ocjenjivati muzičke priredbe, da kraj svih dokumentarnih fotografija što ih pruža njegovo djelo o njegovom 'umjetničkom radu', o njegovim estetskim i umjetničkim pogledima i o njegovoj spremi, da on što više histerično napada ljude u ime nekog prestiža i tradicije. [...] Još je zanimljivije da o svemu tome zagrebačka štampa piše povoljno, pače vrlo povoljno. [...] A najzanimljivije je to, da se ovako neuspjelo, netalentirano djelo ispod svakog dopustivog nivoa izvodi u kazalištu.«⁶⁷

Godine 1927. Hirschler nalazi novo, a ujedno i zadnje stalno zaposlenje, i to u novinama *Jutarnji list*, koje su »između dva svjetska rata bile jedne od najuglednijih zagrebačkih dnevnih novina«.⁶⁸ Godine 1930. člankom *Šaljapin pjeva. Koncerat u velikoj dvorani Zagrebačkog zbora* klanja se pred umijećem ruskoga bas-baritona Fjodora Ivanoviča Šaljapina i ne samo da mu dodjeljuje počasti neviđene od kritika koncerata sopranistice Ade Poljak — »on svjestan svoje moći, rekao bih nadmoći, hipnotizira svojom frazom, magnetizira svojom tehnikom, šalje gromove u dvoranu svojim fortissimom, zapanjuje pianissimom i elektrizira svojim izrazom« — već i zapanjuje čitatelja intenzitetom vlastitog oduševljenja:

»Velika linija u Šaljapinovom pjevanju još je uvijek grandiozna i fenomenalna. Velika tradicija toga pjevača toliko je specifična, da je svako rezoniranje o njegovoj личности suvišno. Njegova pojava toliko fascinira, toliko je snažna, da se slušač voljko [*sic*] predaje djelovanju veličine ove jedinstvene pjevačke личности. Šaljapin je personifikacija

⁶⁵ *Ibid.*, 91.

⁶⁶ »Veoma je zastupljen skladatelj koji piše, što je izraženi trend u europskoj i američkoj glazbenoj kulturi 20. stoljeća. Kritika želi biti posrednik između glazbe i publike, sa željom da vrednuje i interpretira, a rjeđe da samo dokumentira« (S. MAJER-BOBETKO: *Glazbena kritika na hrvatskom jeziku između dvaju svjetskih ratova*, 31, kurziv M. T.).

⁶⁷ Pavao MARKOVAC: Žiga Hirschler: *Napred naši*, *Književnik*, 9 (1936) 4, 205-206.

⁶⁸ *** *Jutarnji list*, u: *Hrvatska enciklopedija*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb 2003, sv. 5, 410.

i inkarnacija jedne velike pjevačke i glumačke kulture, koja je u njemu našla svoju potenciju i kulminaciju. I zato priznajem, da sam prvi puta u svojoj dugogodišnjoj praksi u neprilici, kako da se poklonim pred gigantskim pjevačkim interpretom Šaljapinom.«⁶⁹

Iz Markovčevih se navoda daje zaključiti kako je u glazbenom životu Zagreba od Žige Hirschlera bilo više štete nego koristi, no to je njegov subjektivni dojam. Primjerice, člankom *Honorar za kompozitora, Prilog zakonu o zaštiti autorskih prava*, objavljenom u *Jutarnjem listu*,⁷⁰ Hirschler je još 1929. godine pokazao kako je ne samo svjestan, već i ogorčen nepravdom koju doživljavaju hrvatski skladatelji, jer ih upravo one institucije koje bi im trebale pomagati i štiti njihove interese, ostavljaju na cjedilu i sabotiraju. Hirschler piše:

»komponirati je kod nas luksus. Što više, na momente se čini da je takova stvar sasvim nepotrebna i suvišna. Nepotrebna, jer se kod nas malo tko brine za domaća djela; suvišna jer kod nas i najzvaniji institut stavlja bilo iz ličnih ili kojih drugih motiva zapreke kompozitoru ne izvađajući njegovo djelo.«⁷¹

Također se osvrće na apsurd uzrokovan nedostatkom zakona o autorskom pravu, zbog kojega skladatelj nema pravo na tantijeme, a izvođač koji izvodi njegovo djelo uredno prima honorar. Prema Hirschleru,

»svaki čovjek, koji ulaže u neko poduzeće ili podhvat kapital, očekuje s punim pravom, da će mu uložena glavica nositi kamate. Kod nas je jedini čovjek, koji nema ništa da očekuje, kompozitor. Iz toga bi se dao stvoriti silogizam, da kompozitor nije čovjek!«⁷²

Usto, u članku *Jedna sporna Lisinskijeva kompozicija iz 1929. godine* Hirschler je usporedio note muškoga zbora *Nadgrobnica u spomen srpanjskim žrtvama V. Lisinskoga (1819-1854)* i pjesme *Am Freundes Grabe F. L. A. Kunzena (1761-1817)*, te analizom taktova utvrdio nevjerojatnu sličnost na svim razinama:

»Neka ovi redci ne budu optužba za ili obrana protiv plagijata, već neka oni dadu pobudu zvanim stručnjacima, da se taj problem riješi do u tančine pa da se pozitivno ustanovi, kako je došlo do ove kobne kompozicije. Jedno je već sada sigurno, a to je da 'Nadgrobnica' ne može da bude kompozicija Lisinskoga jer ju je napisao muzičar koji je živio prije njega.«⁷³

⁶⁹ Žiga HIRSCHLER: Šaljapin pjeva. Koncerat u velikoj dvorani Zagrebačkog zbora, *Jutarnji list*, 19 (1930) 6540, 8. Članak objavljuje i *Večer*, 9 (1930), 2818, 4.

⁷⁰ Žiga HIRSCHLER: Honorar za kompozitora. Prilog zakonu o zaštiti autorskih prava, *Jutarnji list*, 18 (1929) 6174, 15.

⁷¹ Citirano prema A. VUJNOVIĆ-TONKOVIĆ: Pisana riječ Žige Hirschlera, 7.

⁷² *Ibid.*

⁷³ Žiga HIRSCHLER: Jedna sporna Lisinskijeva kompozicija, *Jutarnji list*, 18 (1929) 6378, 12.

U *Simfonijskim koncertima Zagrebačke filharmonije* iz 1939. godine na prvi se pogled čini kao da se Hirschler pomirio sa suvremenim zvukom i izrazom, ali više se tu radi o kompromisu:

»raznolikost njegovih [Baranovićeve] tonskih šara je neiscrpna, u njoj se kompozitor izživljuje žarkim temperamentom, a svježina orkestralnih boja erumpira zamamljivim čarobnim efektom. Baranovićeve instrumentacije, nošena savremenom tehnikom evropskog zapada, ima živost i kvalitetu.«⁷⁴

Hirschler tolerira instrumentaciju *Sinfoniette u Es-duru* jer je ona djelo cijenjenoga hrvatskoga skladatelja nacionalnoga smjera, Krešimira Baranovića, što s Hirschlerova gledišta podiže kvalitetu takve skladbe:

»Simfonija u Es-duru ujedno je Baranovićeve umjetnički portret. U njemu se zrcali autorov stvaralački polet, impuls i temperament. Poput erupcije vulkana nadire ta muzika iz umjetnikove duše, krčeći si elementarnom snagom put do naših čutila.«⁷⁵

Prema Mučalo, Radio Zagreb bila je prva radio stanica u Kraljevini SHS i počela je s radom 15. svibnja 1926. godine, a ubrzo su mu se pridružili Radio Ljubljana, 28. listopada 1928, i Radio Beograd, 24. ožujka 1929.⁷⁶ Žiga Hirschler je, osim što je prepoznao kulturno-obrazovni potencijal radija kao takvog, i sam sudjelovao u radijskim manifestacijama, a za njegove skladbe nekoliko su ga puta nagrađivale različite radio stanice. Kao što sam već spomenula, dobitnik je *Nagrade Radio Beograda* za 1928. godinu te *Nagrade Radio Zagreba* za 1934. godinu, a djela su mu iste godine izvedena na Radio Hamburgu. Za Radio Zagreb imao je samo riječi hvale, čak i u njegovim skromnim počecima dok je, zbog slabog odašiljača, brojao malo pretplatnika.

Mučalo također ističe da »tisak nije bio osobito impresioniran idejom novog 'govornog' novinarstva, ali nije potpuno zaobišao novo 'čudo tehnike'. Vjerojatno nije bio u pitanju neki osobiti strah od konkurencije, nego procjena da se radi o prolaznoj senzaciji kojoj ne treba pridavati osobitu pozornost. Ipak, *Jutarnji list* je već idućeg dana objavio detaljan raspored emitiranja u vremenu od 20:30 do 22:30 i otad ga je redovito objavljivao svakog dana idućih 15 godina (do sredine travnja 1941. godine).«⁷⁷

Prva emisija Radio Zagreba započela je »izravnim prijenosom hrvatske himne *Lijepa naša*, što ju je odsvirao skladatelj Krsto Odak«.⁷⁸ Sljedećih nekoliko godina

⁷⁴ Žiga HIRSCHLER: Simfonijski koncerti Zagrebačke filharmonije, *Jutarnji list*, 28 (1939) 9729, 12.

⁷⁵ *Ibid.*

⁷⁶ Marina MUČALO: *Radio u Hrvatskoj: povijesno-pravni razvoj radija u Hrvatskoj*, Fakultet političkih znanosti, Zagreb 2002, 33-34.

⁷⁷ *Ibid.*, 25-26.

⁷⁸ Marko SAPUNAR: *Radio jučer, danas, sutra*, HAZU, Zavod za znanstveni rad, Varaždin 1994, 45.

Radio Zagreb emitira klasičnu i zabavnu glazbu, čitanja proze i poezije i druge nepolitičke sadržaje, afirmirajući se pred rastućim slušateljstvom kao »izrazita kulturna ustanova«. ⁷⁹ Do početka masovne prodaje zvučnika radio se slušao preko slušalica, a »izumom zvučnika neke su trgovačke radnje počele emitirati radijski program, pa su brojni građani satima znali stajati i slušati«. ⁸⁰ »Lude dvadesete« u Zagrebu nisu mogle proći bez novog medija, u kojemu su mogli uživati građani u dometu odašiljača na Gornjem gradu, tako da su i radijski prijem i pretplata postali svojevrsni, ako ne statusni, onda definitivno simboli pripadanja europskom kulturnom okružju.

Nadalje, prema Mučalo, »početkom 1927. godine Radio Zagreb je počeo s prijenosima svečanih pjevanih misa iz Markove crkve u Zagrebu. Prijenosi opera i opereta iz kazališnih kuća bili su već uobičajeni dio radijskog programa. U studiju su i dalje nastupali brojni solisti i manji sastavi. Iste su godine napravljeni i prvi telefonski prijenosi koncerata iz Beča i Praga. Svojim je glazbenim programom Radio Zagreb značajno pridonio unapređivanju glazbene kulture na ovim prostorima.« ⁸¹

Godine 1928. je »povećan doseg čujnosti« i »proširen program«, a prijenosom »koncerta Zagrebačke filharmonije, koji je bio slušan i u Austriji, kritika je ocijenila da je Radio Zagreb postao ravnopravna europska radio-postaja koja može ne samo emitirati vijesti i prenositi glazbu s ploča, nego je u stanju organizirati i izravne prijenose kulturnih i sportskih događaja.« ⁸²

Unatoč skeptičnosti novinstva i ismijavanju entuzijazma pojedinaca poput Žige Hirschlera, Radio Zagreb se prometnuo u važan čimbenik gradske kulture i načina života. Njegovo je uredništvo preko petnaest godina odolijevalo politizaciji (uspjeli su spasiti Radio Zagreb od cenzure i ukidanja 1929), naletima zabrana, restrukturiranjima programa i financijskim poteškoćama, te polako ali sigurno, izdržalo do samoga kraja. Novak ističe kako je »Radio-Zagreb prvi [...] rano ujutro 6. travnja [1941] objavio da je Jugoslavija u ratu. Dana 10. travnja proglašena je nakon njemačko-talijanske okupacije Nezavisna država Hrvatska. Toga dana nakon 106 godina prestaje postojati građansko novinarstvo Hrvatske.« ⁸³ Ironično, Markovac i Grgošević su ismijavali Hirschlerove »milijune slušatelja« Radio Zagreba, a sam Hirschler, koji je u njemu prepoznao masovni medij budućnosti (već 1940. ima gotovo 30.000 pretplatnika), doživio je ne samo Kvaternikov proglas 10. travnja, već i preimenovanje Radio Zagreba u »Hrvatski krugoval«, izbacivanje svih »židovskih i srpskih autora« iz programa, te da su »radijski prijammnik mogle imati samo osobe od državnog povjerenja«. ⁸⁴

⁷⁹ *Ibid.*

⁸⁰ Marina MUČALO: *Radio u Hrvatskoj: povijesno-pravni razvoj radija u Hrvatskoj*, 27.

⁸¹ *Ibid.*, 30-31.

⁸² Marko SAPUNAR: *Radio jučer, danas, sutra*, 46.

⁸³ B. NOVAK: Smrtna presuda građanskome novinarstvu, 154.

⁸⁴ *Ibid.*, 155-156.

Rane 1941. Kraljevina Jugoslavija broji svoje zadnje dane, nacističke i fašističke trupe sve su bliže, a pošast antisemitizma hara Zagrebom. 29. siječnja 1941. u *Jutarnjem listu* Hirschler piše članak *Svečani simfonijski koncert Zagrebačke filharmonije. Izvedba Verdijevog Requiema povodom 40-godišnjice majstorove smrti. Dirigent: Kresimir Baranović*,⁸⁵ u kojemu kao da se oprašta od svojih čitatelja:

»u vrijeme kad oko nas bijesni grozota i kad nemilosrdna smrt ruši i pali, slavimo 40-godišnju obljetnicu Verdijeve smrti s riječima: *Requiem aeternam dona eis Domine!* Možda ta skrušena molitva uz potresnu muziku nikad nije bila aktuelnija...«⁸⁶

Ante Pavelić, koji je još 1936. napisao da se »u židovsko-slobodnozidarskim rukama nalazi u Hrvatskoj sveukupno novinstvo«, a 1940. da će »novinstvo i tisak, što je do sada kvarilo hrvatska pokoljenja i odnarođivalo ih, biti zabranjeno i uništeno«,⁸⁷ po dolasku na vlast 1941. naređuje čistku Novinarskoga udruženja, kojemu je »vraćeno povijesno ime Hrvatsko novinarsko društvo, ali ne i demokratska načela na kojima je društvo osnovano 1910. godine.«⁸⁸

Kako ističe Novak, »od članova Društva Banovine Hrvatske, 66 je bilo prekriziženo, a 81 novinar je mogao dalje raditi. Bila je to prva radikalna čistka u hrvatskome novinarstvu. Prema Pavelićevoj odluci novinarsko društvo postalo je 'staleška organizacija u sklopu Ustaškog oslobodilačkog pokreta'. I na novinarstvo je primijenjen 'rasni paragraf'. Prema pravilniku HND član Društva mogao je biti samo pojedinac koji je 'državljanin NDH, i Arijevac u smislu *Zakonske odredbe o zaštiti [arijske] krvi i časti hrvatskoga naroda* i da nije u braku s nearijevskom osobom'«.⁸⁹

Goldstein pak napominje kako je »u lipnju [...] 'Zakonskom odredbom o zaštiti narodne i arijske kulture hrvatskog naroda' zabranjeno Židovima 'sudjelovanje u radu, organizacijama i ustanovama društvenog, omladinskog, sportskog i kulturnog života hrvatskog naroda uopće, a napose u književnosti, novinarstvu, likovnoj i glazbenoj umjetnosti, urbanizmu, kazalištu i filmu'«.⁹⁰ Iako je bio Hrvat i, sudeći po do tada objavljenim radovima, nedvojbeno prohrvatski orijentirani kritičar, opće je uvjerenje da je Hirschler ostao bez posla jer je bio Židov. No, prema *Zakonskoj odredbi o rasnoj pripadnosti* od 30. travnja 1941, za Hirschlera je postojala mogućnost drugačije sudbine: »osobama, koje su se prije 10. travnja 1941. iskazale zaslužnim za Hrvatski narod [...] može poglavar države izvan propisa

⁸⁵ Žiga HIRSCHLER: Svečani simfonijski koncert Zagrebačke filharmonije. Izvedba Verdijevog Requiema povodom 40-godišnjice majstorove smrti. Dirigent: Kresimir Baranović, *Jutarnji list*, 30 (1941) 10.423, 14.

⁸⁶ Citirano prema A. VUJNOVIĆ-TONKOVIĆ: Pisana riječ Žige Hirschlera, 7 (kurziv M. T.).

⁸⁷ B. NOVAK: Smrtna presuda građanskome novinarstvu, 154.

⁸⁸ *Ibid.*, 159.

⁸⁹ *Ibid.* (kurziv M. T.)

⁹⁰ Ivo GOLDSTEIN: Solidarnost i pomoć Židovima u Hrvatskoj, u: Mario Strecha (ur.): *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu*, 34/36 (2001/2004) 1, 206.

ove naredbe priznati sva prava, koja pripadaju osobama arijskog porijekla.«⁹¹ Također, Hirschler je 1941. pisao još samo za *Jutarnji list* i *Večer*, a oba su te godine ugašena. Posljednji broj *Jutarnjeg lista* (do njegovog *revivala* 1998) izašao je 13. travnja 1941, a u njemu i Hirschlerov posljednji članak.⁹² Od 13. travnja pa sve do rujna 1941. godine, kada je uhićen, nigdje nije objavljen niti jedan njegov članak.

Kako ističe Goldstein, »hapšenja Židova su počela već u prvim danima ustaške vlasti. U početku su uzimali samo pojedince, istaknute i utjecajne članove židovske zajednice. U svibnju su organizirana hapšenja manjih razmjera, a potkraj lipnja i u prvim danima srpnja 1941. pohapšeno je oko 2500 hrvatskih i otprilike isto toliko bosanskohercegovačkih Židova.«⁹³ Ugled koji je uživao Hirschler u međuratnom Zagrebu ne smije se zanemariti, pogotovo ako se uzme u obzir kontekst relativno male sredine i razmjerno male regije u kojoj je djelovao. Nadalje, prema Goldsteinu, »za skladatelja i glazbenog kritičara Žigu Hirschlera, koji je deportiran u rujnu 1941. u Jasenovac, zauzela se nekolicina istaknutih 'hrvatskih glazbenika i umjetnika', između ostalih i Boris Papandopulo i Lovro Matačić. Iako je Židovski odsjek potkraj listopada zahtijevao da se Hirschler pusti iz logora, sve je bilo uzalud. Ne zna se da li je Hirschler već bio mrtav kada je stigao zahtjev za otpust, jer mu je u studenom iz zagrebačke Općine otposlani prvi i posljednji paket.«⁹⁴

Hirschler »nije poslušao savjete prijatelja da bježi iz Zagreba, smatrao je dužnošću ostati uz staroga oca, koji će, ubrzo nakon sinovljeve pogibije, također napustiti svijet. Paket sa hranom što ga je, preko Židovske općine, otac Mavro 14. studenog 1941. slao u logor, naslovnika više nije zatekao živog. Je li streljan, je li stradao od ustaškog malja ili kame, nije znano.«⁹⁵

I kao skladatelj koji piše, a pogotovo kao predstavnik tzv. »ideološko-utilitarističke« glazbene kritike, Hirschler je djelovao kao vođa puta prema europskim standardima, boreći se protiv diletantizma i za stalno promicanje domaćeg stvaralaštva. Kao glazbeni kritičar praktičar, svjedočio je rađanju hrvatskoga informativnoga tiska, a njegove riječi dopirale su do rastućeg čitateljstva, i to na hrvatskom jeziku. Njegovi feljtoni, eseji, kritike i intervjui pojavljivali su se u najznačajnijim zagrebačkim novinama i časopisima te formirali i dokumentirali glazbeni život Zagreba između dvaju svjetskih ratova.

U dvadeset godina neprekidnog rada stekao je ugled jednog od najboljih glazbenih kritičara u zemlji i šire, a i danas ostaje zapamćen kao jedan od najboljih zagrebačkih glazbenih kritičara. Njegove su kritike odlučivale o usponu ili padu karijere mnogih mladih hrvatskih skladatelja, te su formirale ukus čitavog naraštaja publike grada Zagreba i šire. Budući da se nije ustručavao izraziti svoje odobravanje

⁹¹ *** Zakonska odredba o rasnoj pripadnosti, 30. travnja 1941, preuzeto s: www.crohis.hr, (1941), pristup 5. kolovoza 2010.

⁹² V. bilj. 20.

⁹³ Ivo GOLDSTEIN: Solidarnost i pomoć Židovima u Hrvatskoj, 206.

⁹⁴ *Ibid.*, 213.

⁹⁵ Branko POLIĆ: Prekinuti roman Žige Hirschlera, 25.

i negodovanje, pa čak i oduševljenje i gađenje, stekao je i nekoliko neprijatelja, prvenstveno na području marksističke kritike, čiji su najizraženiji predstavnici u razdoblju između dvaju svjetskih ratova bili Pavao Markovac i Zlatko Grgošević.

Oni su ismijavali njegove skladbe i kritike, vrebajući svaki znak slabosti kako bi ga u svom časopisu *Muzička revija* prokazali kao dio dobro podmazane ideološko-utilitarističke mašinerije, koja je, po njihovom mišljenju, kočila napredak i služila provincijskoj samodopadnosti. Pa ipak, u tih dvadeset godina i jedni i drugi su, svatko na svoj način, pokušavali i uspijevali biti konstruktivni, a ukazujući na uzajamne pogreške međusobno su se poboljšavali a da toga nisu bili svjesni. Cenzura novinstva 1929. godine donijela je neka ograničenja, no 1941. godine svim je njihovim konstruktivnim naporima došao nasilan kraj, a ludilo fašizma odnijelo je te iste godine i Hirschlera i Markovca, ne kao dva stupa kulture, već kao Židove, a Markovca i kao komunista.⁹⁶

Danas, više no sedam desetljeća kasnije, malo je tko čuo za Žigu Hirschlera. Njegova instrumentalna djela tu i tamo se nađu na programu učeničkih i studentskih koncerata, no o njegovoj glazbenoj kritici napisano je veoma malo. Nadam se da će ovaj moj rad biti samo početak, te da će se Hirschlerov život i djelo mnogo detaljnije istražiti.

⁹⁶ Prema Andriji Tomašku, Pavla Markovca su ustaše strijeljale 17. srpnja 1941. u Maksimirskoj šumi (*Pavao Markovac — čovjek i djelo*, NIRO Radničke novine, Zagreb 1983, 14).

PRILOZI

Prilog I: Broj članaka po tiskovini i po godini (1921-1930)

Prema *Bibliografiji rasprava i članaka*. sv. 13: *Muzika*, Zagreb 1984, 303-325. Ankica Vujnović-Tonković načinila je ovaj tablični prikaz za razdoblje od 1921. do 1930. godine (Pisana riječ Žige Hirschlera, *Novi Omanut*, 12 (1995), 7).

Godina	Izvor	Broj članaka	Ukupno
1921.	<i>Agramer Tagblatt</i>	84	84
1922.	<i>Agramer Tagblatt</i>	9	29
	<i>Dva sata</i>	2	
	<i>Nova Evropa</i>	1	
	<i>Novosti</i>	17	
1923.	<i>Der Morgen</i>	6	13
	<i>Novosti</i>	6	
	<i>Slobodna tribuna</i>	1	
1924.	<i>Die Drau</i>	1	63
	<i>Der Morgen</i>	55	
	<i>Novosti</i>	2	
	<i>Slobodna tribuna</i>	5	
1925.	<i>Der Morgen</i>	37	41
	<i>Ženski list</i>	4	
1926.	<i>Ženski list</i>	1	30
	<i>Hrvatska metropola</i>	7	
	<i>Der Morgen</i>	22	
1927.	<i>Jutarnji list</i>	10	10
1928.	<i>Jutarnji list</i>	13	19
	<i>Večer</i>	5	
	<i>Omladina</i>	1	
1929.	<i>Jutarnji list</i>	27	31
	<i>Večer</i>	4	
1930.	<i>Hrvatski list</i>	5	55
	<i>Jutarnji list</i>	19	
	<i>Jutro</i>	2	
	<i>Muzičar</i>	2	
	<i>Večer</i>	27	

Vujnović-Tonković ne navodi Hirschlerov članak iz 1918. godine, koji Katić 1938. smatra njegovim prvim objavljenim člankom i polaznom točkom njegove dvadesetogodišnje kritičarske djelatnosti. Prema Katiću, radi se o Hirschlerovoj kritici izvedbe opere *Porin*, objavljenoj u dnevniku *Novosti* iz 1918, no većinu glazbenih kritika za *Novosti* 1918. godine pisao je Milan Graf, a pri pregledu mikrofilma nisam naišla na taj, niti na ijedan Hirschlerov članak. Moguće je, doduše, da mi je promaknuo zbog loše kvalitete snimke, no malo je vjerojatno jer se ne navodi ni u *Bibliografiji rasprava i članaka...*

Prilog II: Broj članaka po tiskovini i po godini (1931-1941)

Prema *Bibliografiji rasprava i članaka*. sv. 13: *Muzika*, Zagreb 1984, 303-325, načinila sam ovaj tablični prikaz za razdoblje od 1931. do 1941. godine.

Godina	Izvor	Broj članaka	Ukupno
1931.	<i>Jutarnji list</i>	32	86
	<i>Jutro</i>	43	
	<i>Teater</i>	1	
	<i>Večer</i>	9	
	<i>Življenje in svet</i>	1	
1932.	<i>Jutarnji list</i>	20	61
	<i>Jutro</i>	36	
	<i>Večer</i>	2	
	<i>Obzor</i>	1	
1933.	<i>Jutarnji list</i>	24	75
	<i>Večer</i>	23	
	<i>Jutro</i>	21	
	<i>Obzor</i>	6	
	<i>Židov</i>	1	
1934.	<i>Hrvatski list</i>	1	31
	<i>Jutarnji list</i>	2	
	<i>Jutro</i>	14	
	<i>Obzor</i>	1	
	<i>Večer</i>	13	
1935.	<i>Hrvatski list</i>	1	30
	<i>Jutarnji list</i>	3	
	<i>Jutro</i>	21	
	<i>Obzor</i>	3	
	<i>Večer</i>	2	

1936.	<i>Hrvatski list</i>	4	46
	<i>Jutarnji list</i>	2	
	<i>Sportsko-turistički Lloyd</i>	1	
	<i>Jutro</i>	1	
	<i>Obzor</i>	1	
	<i>Večer</i>	37	
	1937.	<i>Hrvatski list</i>	
<i>Večer</i>		45	
1938.	<i>Hrvatski list</i>	10	58
	<i>Jutarnji list</i>	17	
	<i>Večer</i>	31	
1939.	<i>Hrvatski list</i>	13	70
	<i>Jutarnji list</i>	57	
1940.	<i>Jutarnji list</i>	41	110
	<i>Večer</i>	47	
	<i>Hrvatski list</i>	22	
1941.	<i>Večer</i>	13	24
	<i>Jutarnji list</i>	11	

CITIRANI IZVORI I LITERATURA

- *** Hirschler (Hiršler), Žiga, u: *Bibliografija rasprava i članaka*: sv. 13: *Muzika*, Zagreb 1984, 303-325.
- *** Hirschler, Žiga (Jelenić), u: *Hrvatska enciklopedija*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb 2002, sv. 4, 585.
- *** Jutarnji list, u: *Hrvatska enciklopedija*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb 2003, sv. 5, 410.
- *** Novosti, u: *Hrvatska enciklopedija*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb 2005, sv. 7, 781.
- GAVRANOVIĆ, Ante: U borbi za nacionalni identitet, *Medianali*, 1 (2007) 1, 119-133.
- GOLDSTEIN, Ivo: Solidarnost i pomoć Židovima u Hrvatskoj, u: Mario Strecha (ur.): *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu*, 34/36 (2001/2004) 1, 205-232.
- HIRSCHLER, Žiga: Koncert Krista Grahor-Barić, *Agramer Tagblatt*, 36 (1921) 42, 2.
- HIRSCHLER, Žiga: Der Rosenkavalier, *Agramer Tagblatt*, 36 (1921) 47, 4.
- HIRSCHLER, Žiga: VII. Matinée, *Agramer Tagblatt*, 36 (1921) 51, 5.
- HIRSCHLER, Žiga: Bohème, *Agramer Tagblatt*, 36 (1921) 53, 4.
- HIRSCHLER, Žiga: Gostovanje Ade Poljakove, *Novosti*, 16 (1922) 51, 4.
- HIRSCHLER, Žiga: Veče moderne francuske muzike, *Novosti*, 16 (1922) 56, 7.
- HIRSCHLER, Žiga: Otmica iz saraja, *Novosti*, 16 (1922) 64, 2.

- HIRSCHLER, Žiga: Svečana matineja u Zagrebu u čast sedamdesete godišnjice rođenja Franje S. Vilhara (Kalskoga), *Novosti*, 16 (1922) 79, 4.
- HIRSCHLER, Žiga: XXIX Intimer Musikabend: Stolzer — Odak, *Der Morgen*, 2 (1924) 320, 7.
- HIRSCHLER, Žiga: XX Intimno veče Glazbenog zavoda, *Slobodna tribuna*, 4 (1924) 522, 10.
- HIRSCHLER, Žiga: Smetanina proslava, *Slobodna tribuna*, 4 (1924) 526, str. 8.
- HIRSCHLER, Žiga: Muzički odgoj djece, *Ženski list*, 1 (1925) 7, 23.
- HIRSCHLER, Žiga: Honorar za kompozitora. Prilog zakonu o zaštiti autorskih prava, *Jutarnji list*, 18 (1929) 6174, 15.
- HIRSCHLER, Žiga: Jedna sporna Lisinskijeva kompozicija, *Jutarnji list*, 18 (1929) 6378, 12.
- HIRSCHLER, Žiga: Vanredan uspjeh »Kuhača« u izvedbi oratorija »Quo vadis?«, *Hrvatski list*, 11 (1930) 62, 5.
- HIRSCHLER, Žiga: Hasanaginica. Zagrebačka filharmonija, *Hrvatski list*, 11 (1930) 142, 10.
- HIRSCHLER, Žiga: Šaljapin pjeva. Koncerat u velikoj dvorani Zagrebačkog zbora, *Jutarnji list*, 19 (1930) 6540, 8.
- HIRSCHLER, Žiga: Naši izdavački problemi, *Muzičar*, 8 (1930) 5, 5-6.
- HIRSCHLER, Žiga: Šaljapin pjeva. Koncerat u velikoj dvorani Zagrebačkog zbora, *Večer*, 9 (1930) 2818, 4.
- HIRSCHLER, Žiga: Muzičke impresije iz Praga. *Jutarnji list*, 21 (1932) 7344, 7-8.
- HIRSCHLER, Žiga: Bilanca naše muzike u godini 1931. Nova djela — uspjesi u inozemstvu — naši umjetnici, *15 dana*, 2 (1932) 5, 1-2.
- HIRSCHLER, Žiga: Tri domaće muzičke premijere u zagrebačkom kazalištu, *15 dana*, 4 (1934) 14-15, 219-220.
- HIRSCHLER, Žiga: Simfonijski koncerti Zagrebačke filharmonije, *Jutarnji list*, 28 (1939) 9729, 12.
- HIRSCHLER, Žiga: Svečani simfonijski koncert Zagrebačke filharmonije. Izvedba Verdijevog Requiema povodom 40-godišnjice majstorove smrti. Dirigent: Kresimir Baranović, *Jutarnji list*, 30 (1941) 10.423, 14.
- HIRSCHLER, Žiga: Koncert pianiste Božidara Kunca, *Jutarnji list*, 30 (1941) 10.488, 14.
- KATIĆ, Milan: 20 godina kritičarskog rada Žige Hirschlera, *Novosti*, 32 (1938) 84, 8.
- KOS, Koraljka: Hrvatska glazba između dva rata u svjetlu muzikološko-publicističke misli Pavla Markovca, u: Ivan Supičić (ur.): *Zbornik radova u povodu 75. godišnjice rođenja Pavla Markovca*, JAZU, Zagreb 1979, 9-10.
- MAJER-BOBETKO, Sanja: *Glazbena kritika na hrvatskom jeziku između dvaju sovjetskih ratova*, HMD, Zagreb 1994.
- MARKOVAC, Pavao i GRGOŠEVIĆ, Zlatko: Što treba da zna 'bezbroy milijuna' slušača radia o g. Žigi Hirschleru, o 'selenju ptica pjevica', o 'kronici naše kulture' i o tom, kako pišu neki naši muzičari?, *Muzička revija*, 1 (1932) 3, 87-95.
- MARKOVAC, Pavao: Žiga Hirschler: Napred naši, *Književnik*, 9 (1936) 4, 205-206.
- MUČALO, Marina: *Radio u Hrvatskoj: povijesno-pravni razvoj radija u Hrvatskoj*, Fakultet političkih znanosti, Zagreb 2002.
- NOVAK, Božidar: *Hrvatsko novinarstvo u 20. stoljeću*, Golden marketing — Tehnička knjiga, Zagreb 2005.
- NOVAK, Božo: Smrtna presuda građanskome novinarstvu, *Medianali*, 1 (2007) 2, 149-161.
- POLIĆ, Branko: Prekinuti roman Žige Hirschlera, *Cantus*, 80/81 (1994), 25.

- ROJNIĆ, Matko: Agramer Tagblatt, *Enciklopedija Jugoslavije*, Leksikografski zavod FNRJ, Zagreb 1955, sv. 1, 20.
- SAPUNAR, Marko: *Radio jučer, danas, sutra*, HAZU, Zavod za znanstveni rad, Varaždin 1994.
- ŠILOVIĆ-KARIĆ, Danja: Domaće ognjište — prvi ženski list u Hrvatskoj, u: Andrea Feldman (ur.): *Žene u Hrvatskoj*, Institut »Vlado Gotovac« i Ženska infoteka Zagreb 2004, 181-218.
- TOMAŠEK, Andrija: *Pavao Markovac — čovjek i djelo*, NIRO Radničke novine, Zagreb 1983.
- VIJUNOVIĆ-TONKOVIĆ, Ankica: Pisana riječ Žige Hirschlera, *Novi Omanut*, 12 (1995), 5-7.

Online izvori:

- Zakonska odredba o rasnoj pripadnosti, 30. travnja 1941, preuzeto s: www.crohis.hr, (1941), pristup 5. kolovoza 2010.

Summary

ŽIGA HIRSCHLER'S MUSIC CRITICISM

Žiga Hirschler was a Croatian composer and music critic who worked between the Two World Wars in Zagreb, Croatia. As a composer he was a minor representative of nationalism in music and as a music critic he was a prominent representative of ideological-utilitarian music criticism. His reviews, essays and interviews were published in all the prominent newspapers and magazines in Zagreb and helped shape and document the town music culture in the 1920s and 1930s. This paper includes Hirschler's biography, an overview of music criticism in Zagreb between the Two World Wars, as well as detailed analyses of his criticism and his confrontation with Marxist music criticism representatives, Pavao Markovac and Zlatko Grgošević. This paper is the shorter version of my undergraduate thesis in Musicology at the Academy of Music of Zagreb University. It is also the first comprehensive overview of Hirschler's work in the field of music criticism ever to be published.